Pod vodou je minimálne 23-tisíc hektárov pôdy. Čo s tým?

Polia sa premenili na bazény a klziská. Kým verejnosť sa korčuľuje na zamrznutej pšenici, poľnohospodári počítajú škody a avizujú mimoriadne ťažký začiatok pestovateľskej sezóny. Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora k dnešnému dňu odhaduje viac ako 23-tisíc ha zaplavenej ornej pôdy. Škody poľnohospodári zatiaľ narátali za takmer 13,5 milióna eur, niekde sú až fatálne.

Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora (SPPK) v predchádzajúcich dňoch vyzvala všetky svoje regionálne komory na monitoring prvých škôd po intenzívnych zrážkach spadnutých za ostatné dva mesiace. „Rozloha zaplavenej a podmočenej ornej pôdy je na výmere viac ako 23-tisíc hektárov. Najviac utrpela pšenica ozimná na takmer 9-tisíc hektároch. Zatiaľ odhadujeme straty za cca. 13,5 mil. eur. Tie najvyššie sú na juhozápade Slovenska," hovorí predseda Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Emil Macho. Poškodená je však aj okolitá pôda pri zaplavených a podmočených parcelách, ktorá dnes napohľad vyzerá štandardne.

„V prípade väčšiny poškodených porastov bude oslabená regeneračná schopnosť plodín a v jarnom období môžeme predpokladať aj zvýšený výskyt hubovitých chorôb," konštatuje Jakub Mankovecký zo Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre. Časť ozimín, ktoré sú dnes po vodou, budú poľnohospodári vyorávať. Otázne je však aj založenie jarín.

Poľnohospodári si úrodu voči škodám spôsobených zaplavením a naplavením môžu poistiť. Podľa Agra Poisťovne (člen SPPK), ktorá pestovateľom poskytuje poistenie úrody ešte pred samotným osevom plodín, využíva tento druh poistenia približne štvrtina jej klientov. Poisťovňa už eviduje desiatky škodových hlásení. Už teraz to predstavuje tisíce hektárov zaplavených plôch, ktorých postupe pribúda od decembra najmä z obdobia medzi sviatkami. Niektorí poľnohospodári z dôvodu ťažkej dostupnosti do terénu svoje hlásenia ešte poisťovni ani neodoslali.

Vody máme dosť, ale nie vtedy, keď je to potrebné

Podľa údajov Slovenského hydrometeorologického ústavu (SHMÚ) boli atmosférické zrážky v roku 2023 na rozdiel od roka 2022 výrazne nadnormálne. Rok 2023 bol z hľadiska priestorového úhrnu zrážok pre celé územie Slovenska piaty zrážkovo najbohatší aspoň od roku 1881, po rokoch 1926, 1937, 1965 a 2010. Dôležitým znakom bolo však nerovnomerné rozloženie zrážok počas roka. Kým počas júla sme zaznamenávali v niektorých regiónoch výrazné až extrémne sucho, v druhej polovici minulého roka a začiatkom tohto roka už ide o obdobie zrážkovo nadnormálne.

„Aktuálny nadbytok zrážok kumulovaný za posledných 90 dní dosahuje na Slovensku 100 – 250 mm zrážok. V južnej polovici Slovenska sa tento nadbytok pohybuje v intervale 130 – 250 mm, čo predstavuje 3- až 5-mesačný dlhodobý priemerný úhrn zrážok pre danú oblasť. Mierne až extrémne vlhké podmienky sú predovšetkým v západnej polovici Slovenska. Pôda je plne nasýtená vodou na celom území krajiny“ vysvetľuje Lívia Labudová zo SHMÚ.

Z týchto údajov teda pozorujeme extrémne výkyvy počasia. Úhrn zrážok je výdatný, žiadaná vlaha však neprichádza v mesiacoch, kedy ju naši poľnohospodári potrebujú najviac.

Na územie Slovenska spadne ročne v priemere 743 mm zrážok, čo predstavuje cca. 36,4 mld. m3 vody. Z toho odtečie asi 12,5 mld. m3 vody, čo je 34,5%. Ostatných 23,9 mld. m3 vody, teda 65,6% vody sa ihneď nevyparí, ani neodtečie, ale postupne vsakuje a dopĺňa zásoby podzemnej vody a časť spotrebujú živé organizmy.

Chýba jasná koncepcia a legislatíva

Poľnohospodári volajú po efektívnom zadržiavaní vody v krajine v čase výdatných zrážok a jej následnom využití v mesiacoch, keď jednoducho nie je. Ovplyvní sa tým mikroklíma a čo je nemenej dôležité, závlahy v krajine sú aj zdrojom vody pre voľne žijúce živočíchy. Na to však potrebujeme predovšetkým právne istoty, zmenu legislatívy a cielené investície.

Pred časom sme upozornili aj na zanesené vodné nádrže, v ktorých sa hromadí nepotrebný kal. Súčasná legislatíva komplikuje čistenie nádrží, ktoré tak neplnia svoju úlohu na 100%. Malých vodných nádrží prioritne určených na zavlažovanie sa na Slovensku za ostatných 43 rokov vybudovalo 195. Ich celkový objem vody je takmer 66 mil. m3 a rozkladajú sa na ploche 2 103 ha. Vieme však z nich využiť na závlahy len tretinu vody z celkovej kapacity nádrží. Dve tretiny z objemu nádrží totiž zaberá nežiaduci kal, ktorý pre chýbajúcu legislatívu nemôžu poľnohospodári odstraňovať.

„Keby sme vhodne nastavili legislatívu, mohli by sme mať vyčistené nádrže a viac zachytávať spadnuté zrážky presne aj v období, aké máme teraz. Potrebujeme mať dostatok vody na zavlažovanie počas vegetácie. To je jeden z kľúčových predpokladov, ak chceme zvýšiť v budúcnosti výmery slovenskej zeleniny, zemiakov, ovocia a ďalších plodín," vysvetľuje Jozef Šumichrast, predseda Zemiakarského a zeleninárskeho zväzu SR (zväz je členom SPPK).

Aktuálny Strategický plán Spoločnej poľnohospodárskej politiky do roku 2027 počíta s investíciami do závlah a vodozádržných opatrení vo výške 38 mil. eur. Pestovatelia špeciálnych plodín (ovocie, zelenina, zemiaky) považujú za nevyhnutné vyhlásiť v roku 2024 otvorenú výzvu na produktívne investície do rekonštrukcie a modernizácie existujúcej infraštruktúry závlah.

Spoločný postup bude kľúčový

Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora navrhuje Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR spustiť celoslovenský monitoring škôd. SPPK je v tomto nápomocná, keďže monitoringy rôznych druhov škôd s informáciami od svojich členov realizuje už niekoľko rokov. Na základe názorov našich poľnohospodárov v regióne, rozlohy zaplavenej pôdy a výšky škôd bude dôležitá aj spoločná odborná diskusia medzi SPPK, vedením ministerstva a Pôdohospodárskej platobnej agentúry ohľadom plnenia zákonných povinností poľnohospodára – teda žiadateľa o priame platby, akým spôsobom má v ďalších týždňoch hospodáriť na zaplavenej a podmočenej pôde, ak chce mať nárok na podpory z európskych a národných zdrojov.